

CHARACTERISTICS OF PEDAGOGICAL COMMUNICATION IN POSTGRADUATE SPECIALIZATIONS AT THE UNIVERSITY¹¹³

Assoc. Prof. Diana Zhelezova - Mindizova, PhD

Department of Philological and Natural Sciences, Silistra Branch,

“Angel Kanchev” University of Ruse

Phone: 086-821 521

E-mail: dmindizova@uni-ruse.bg

Abstract: The article analyzes the features and characteristics of pedagogical communication in postgraduate specializations at the university. The study examines the communication process as a key factor in the effectiveness of adult education, emphasizing the role of the teacher as a facilitator and mediator of knowledge. The main features of communication are presented - collegiality, pragmatics, reflexivity and ethics.

Keywords: adult education, characteristics of pedagogical communication, methodology of in-service training

ВЪВЕДЕНИЕ

Педагогическото общуване при следдипломните специализации в университетите се отличава със своя диалогичен, партньорски и индивидуализиран характер. То е насочено към формиране на високо квалифицирани специалисти, способни да прилагат научни знания на практика и да развиват критично и творческо мислене. Успешното педагогическо общуване изисква комбинация от вербални и невербални средства, интерактивни технологии и персонализиран подход към всеки обучаем.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Педагогическото общуване е съществена част от образователния процес и играе ключова роля за ефективността на обучението. При следдипломните специализации в университетите то придобива специфични характеристики, тъй като обучаемите са вече високо квалифицирани специалисти, а целите на обучението са насочени към усъвършенстване и задълбочаване на професионалната компетентност.

Проблемите при педагогическото общуване в следдипломните специализации произтичат основно от високата компетентност на студентите, разнообразието на техния опит, ограниченията във времето и ресурсите, както и необходимостта от адаптиране на методите на обучение. Ефективното общуване изисква гъвкавост, индивидуален подход и комбиниране на традиционни и интерактивни методи. (Табл.1)

Проблем	Описание	Възможни решения
Висока компетентност на обучаемите	Те задават сложни въпроси, очакват задълбочени знания.	Актуализиране на преподавателските знания; насърчаване на дискусии и съвместно решаване на проблеми.

¹¹³ Докладът е представен пред секция „Съвременно чуждоезиково обучение, методика, педагогика и психология“ на 64-тата научна конференция на Русенския университет „Ангел Кънчев“ и Съюза на учените-Русе на 17 октомври 2025 година с оригинално заглавие на български език: ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ПЕДАГОГИЧЕСКОТО ОБЩУВАНЕ ПРИ СЛЕДДИПЛОМНИТЕ СПЕЦИАЛИЗАЦИИ В УНИВЕРСИТЕТА

Индивидуализация на общуването	Различен професионален опит и интереси затрудняват персонализацията.	Организиране на малки групи; индивидуални консултации; гъвкави задания според интересите.
Мотивационни и психологически аспекти	Някои обучаеми са пасивни или претоварени.	Свързване на учебното съдържание с практическите задачи; стимулиране чрез проекти и казуси.
Динамика на диалогичното общуване	Доминиране на силни личности; пасивност на други.	Активно модериране от преподавателя; структурирани дискусии и ролеви игри.
Технически и организационни проблеми	Ограничени ресурси, недостатъчна дигитална компетентност.	Осигуряване на подходящи платформи и ресурси; кратки обучения по дигитални инструменти.
Комуникационни бариери	Научна терминология и различия в културни и професионални ценности.	Използване на ясни обяснения; мултикултурна чувствителност; визуални и примери от практиката.
Баланс между преподавателска и студентска активност	Преподавателят говори повече или обучаемите не участват.	Интерактивни методи: дискусии, казуси, проекти; задаване на въпроси за стимулиране на активността.

Табл. 1 Проблеми при педагогическото общуване в следдипломните специализации и възможни решения

Следдипломните квалификации и специализации представляват форма на продължаващо образование, която осигурява надграждане на вече придобити знания и умения. Обучаемите са зрели професионалисти, често с дългогодишен опит, което променя динамиката на педагогическото общуване.

Основни характеристики на тази среда са:

1. Осъзната мотивация за учене – участниците търсят конкретна полза от обучението, свързана с професионалното им развитие;
2. Прагматична насоченост – очакване на практическа приложимост на учебното съдържание;
3. Висока степен на самостоятелност – умения за самообучение и критична оценка;
4. Равнопоставеност в общуването – диалогично общуване, основано на взаимно уважение и обмен на опит.

Ефективното педагогическо общуване подпомага мотивацията и удовлетвореността на обучаемите; изграждането на общност от практика (Wenger, 1998); трансфера на знания и умения към реалната професионална дейност; симулиране на критическо мислене и иновационна култура. То е основен инструмент за професионално и личностно развитие на възрастните обучаеми.

В резолюцията на Съвета от 21 ноември 2008 г. относно по-успешно включване на професионалното ориентиране в стратегиите за учене през целия живот държавите членки се приканват да прилагат четири ръководни принципа с цел подпомагане на преходите през целия

живот на гражданите: насърчаване придобиването на умение за професионално ориентиране в течение на целия живот: улесняване на достъпа на всички граждани до услугите за професионално ориентиране: подобряване на качеството на услугите за професионално ориентиране: и поощряване на координацията и сътрудничеството между различните участници на национално, регионално и местно равнище.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Основни предизвикателства пред педагогическото общуване са: разнородност на групите – различия в опита, възрастта и очакванията; ограничено време – кратки интензивни програми; онлайн бариери – липса на невербални сигнали; културни различия – межкултурна компетентност необходима за международни програми. За да се справи с тях преподавателят трябва да притежава дигитална комуникативна компетентност, комбинираща педагогическите и технологични умения. Преодоляването на тези предизвикателства изисква емпатия, адаптивност и фасилитация на груповите процеси.

Педагогическото общуване при следдипломните специализации се характеризира с диалогичност, колегиалност, прагматичност и рефлексивност. Преподавателят и обучаемите участват в партньорски отношения, основани на уважение и взаимно учене. В условията на дигитализация и глобализация то се превръща в ключов фактор за ефективно учене през целия живот.

REFERENCES

- Cachia, R., Ferrari, A., Ala-Mutka, K., & Punie, Y. (2010). *Creative learning and innovative teaching: Final report on the study on creativity and innovation in education in the EU member states*. European Commission.
- European Commission. (2018). *EntreComp: The entrepreneurship competence framework*.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. Continuum.
- Illeris, K. (2014). *Transformative learning and identity*. Routledge.
- Lackéus, M. (2015). *Entrepreneurship in education: What, why, when, how*. OECD.
- Leffler, E., & Näsström, G. (2014). Entrepreneurial learning and school improvement: A Swedish case. *Education + Training*, 56(8/9), 696–713.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. Jossey-Bass.
- Niemi, H. (2021). Teachers as innovative learning designers. *Education and Information Technologies*, 26, 1801–1824.
- Ruskova, M. (2020). *Pedagogical entrepreneurship and innovation in education*. Sofia University Press.
- Zhelezova-Mindizova, D. (2016). The skill of entrepreneurship and the contemporary transformations of the roles of teachers. In: Reports awarded with BEST PAPER Crystal Prize at 55th Annual Science Conference of Ruse University “Smart Specialization – Innovative strategy for regional economic transformation”.